

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

גליון 5

פרשת בשלח

ברכות ל' ל"ו

איך גידלה חנה את שמואל

מסביר הגאון **רבי יצחק פנחס גלדוסר שליט"א** - אם נתבונן מה קושר את האם לבנה בעבותות אהבה כ"כ חזקים, נראה שההשקעה הגדולה שהיא השקיעה בו - הרתה ילדה הניקה וגידלה - מחברת אותה איליו, עד שהיא מרגישה שהוא כעצם מעצמותיה ובשר מבשרה.

חנה כל דבר שעשתה בחייה, פעלה עם תפלה! הרתה רק בזכות ה'תפילה'. ילדה עם תפלה, הניקה עם תפלה, וכמובן המשיכה לגדל עם תפלה.

אימהותה של חנה על שמואל היתה כרוכה בתפילותיה, וכשרצתה להסביר מדוע היא אינה מסוגלת לוותר עליו, תמצתה את כל שלבי גידולו במשפט אחד - 'אל הנער הזה התפללתי!' [תפוחי זהב]

אמר ליה מימר שפיר קא אמרת, מיהו מורה הלכה בפני רבך את וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. אתיא חנה וקא צוחה קמיה - אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו', אמר לה - שבקי לי דאענשיה, ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה, אמרה ליה - אל הנער הזה התפללתי. [לא:]

יש כאן פלא עצום! וכי "אל הנער הזה התפללתי" זו הסיבה שחנה אינה מוכנה לוותר על שמואל? האם אנו מכירים 'ידידישע מאמעי' שהיתה מוכנה להצעה כזו - להחליף את בנה?

הרי זה טבעי ופשוט וגם מוצדק - שלב של אמא לעולם לא יסכים שימות בן טיפוחיה, אחרי שנקשרה אליו בעבותות אהבה, גם אם יתנו לה תמורתו בן אחר 'גדול יותר', ומדוע צריך להדגיש את הנימוק ש'אל הנער הזה התפללתי'?

גזרה על מקום

יוצא קידוש שם שמים מכל המקומות שיש לו שייכות, לכן רצה שמכל הבריאה יצא קידוש שם שמים. [כאיל תערוג ברכות - החדש]

הגאון **רבי מיכל יהודה לפקוביץ** זצוק"ל בשיחת חיזוק הדגיש שאמנם אדם הראשון גזר אם המקום יהיה מיושב או לא, אבל מה תהיה הדרגה הרוחנית של הישוב לא נגזר.

ההצלחה הרוחנית של מקום תורה מסור בידיו של כל יחיד ויחיד, שהרי "הכל בידו שמים חוץ מיראת שמים", ממילא התחזקות של חברותא אחת להגיע בזמן, וללמוד בחשק, וברצף בלי בטלה, מסוגל להשפיע על כל המקום.

אמנם ברור שיש מקומות יותר מסוגלים, ולכן כשנשאל ע"י אחת מהישיבות המפוארות שרצו להעביר את היכל הישיבה למבנה מרווח יותר, הורה שלא ישנו את מקומם אפי' בקרבת מקום, כי במקום שנמצאים עתה הישיבה הצליחה ב"ה, ומי יודע אם אותן זכויות יעמדו לה במקום חדש.

אלא לומר לך: כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב - נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב - לא נתישבה. [ל"א.]

נשאלת השאלה מה נפק"מ לאדם הראשון לגזור על מקום שיהי ישוב או לא יהיה ישוב, מה מעניין אותו מה שיהיה בעוד חמשת אלפים שנה, או ארבעת אלפים שנה, מה נפק"מ בשבילו?

השגחה פרטית

בספר תולדות **רבי יוסף זונדל מסלאנט** כתב - דע והאמן כי 'מהשם מצעד' גבר כוונתו 'ואדם מה יבין דרכו, הכל נגזר מן השמים על כל רגע, באיזה מקום יהיה, ובאיזה זמן, ועם איזו בני אדם יהיה בצותא חדא, וכמה יתעכב באיזהו מקומן. ספר לי הרב ר' צבי יאניווער ז"ל פעם אחת נסע עם **אדמו"ר הגאון מוהר"ח דואלוזין** וחתינו, ובחצות היום עמדו לנוח במלון איזה שעה, ואמר להם הרב תדעו שאדם הראשון גזר עליהם שבזו הרגע נהיה כולנו בזו המלון, והארץ באלה הדברים. והם תמחו לא על ההשגחה פרטית, אלא על שאדה"ר גזר על זה, וכאשר ראה שתמהו הפסיק באמצע הדיבור. הגאון **רבי בן ציון פלמן** זצוק"ל בספרו הסביר שכוונתו של הגר"ח מוואלוזין היתה לגמרא הזו. [שלמי תודה]

מתרץ **מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל** שאדם הראשון רצה שיהיה כמה שיותר קידוש שם שמים בעולם, והוא עשה חשבון שהלא 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו', א"כ מוכרח לצאת כבוד שמים מכל מקום שיש בו ישוב, וכך וכל הבריאה תגיע לשלימות.

והנה כתוב בחז"ל (סנהדרין לז, ב) שאדם ראשו נברא בארץ ישראל וגופו נברא משאר ארצות, נמצא שיש לו שייכות עם כל העולם. לכן כאשר הוא עמל לראות באיזה אופן יתרבה כבוד שמים באופן הטוב ביותר, מכיוון שאין לו מנוחה כשלא

תפילה בזמנה

הרב של ביהכ"נ ניגש אליו ושאל אותו - אם אתה כ"כ מקפיד להגיע לתפילה, למה לא תתאמץ להגיע בזמן? השיב הלה מה משנה מתי אני מגיע? העיקר שאני מגיע!

אחרי זמן מה הגיע אותו אל הרב של בית הכנסת בפנים נפולות וסיפר לו שכל הבית מלאכה שלו נשרף, והוא יודע שזה קרה לו כי לא הקפיד להגיע לתפילה בזמן. שאל אותו הרב מנין אתה יודע? השיב הסוחר שכאשר פרצה השריפה מיד הזמינו מכבי אש, ואכן הם הגיעו אבל לא בזמן... קצת מאוחר...

א"ר חמא בר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא ענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. [לב:]

סיפר **מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א** שראה בספר שמלקט את גודל המעלה והחובה לקום כגבור כארי בבוקר ולבא בזמן לתפילה, ומספר שם מעשה - על סוחר אחד שברשותו בית מלאכה ליצור ארונות, שאמנם היה מקפיד להגיע כל יום לתפילה, אבל לא בזמן - לפעמים בברוך שאמר, ולפעמים בישתבח, בזמן לא קבוע.

במה עסקו חסידים הראשונים?

ומקשרים לאדון הכל במורא ובאהבה, כלומר שהם עסקו בסוג של פנימיות התורה! [בשיחה שמסר בק"ס]

והנה כשהתנאים מספרים על חסידים הראשונים משמע שכבר בזמנם הדרגה הזו לא היתה מצויה, וא"כ צריך להבין מדוע הביאו עבדה זו, ומה היא באה ללמדנו?

מסביר מרן הגרא"ל מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל שהמטרה היא כדי שהאדם יראה שיש דברים גבוהים מעבר למה שהוא מסוגל להשיג, ויבין כמה הוא קטן לעומת הדרגות הגבוהות שניתן להגיע, וכך הוא יתרומם יותר. [כאיל תערוג ברכות - החדש]

תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת, וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום, בתפלה תורתן היאך משתמרת? ומלאכתן היאך נעשית? אלא מתוך שחסידים הם - תורתם משתמרת, ומלאכתן מתברכת. [לב:]

הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א הביא את דברי הבעה"ת שדייק את לשון הגמרא - תורתם משתמרת - שמירה שייך במה שכבר יש לך, משמע שהחסידים הראשונים החלו לנהוג כך רק אחרי שידעו את כל התורה... והוסיף צריך להיות חכם, ולהבין שהם לא סתם ישבו ורעדו... וכמו שכתב בספר החרדים - 'שהיו מפנים דעתם מעניני העולם,

הכרת הטוב

הגאון רבי ישראל בונים שריבר שליט"א עומד על נקודה נוספת בהשוואה הזו, שלכאורה תמוה וכי מי שעובר עבירות אחרות לא משפיע על אחרים לנהוג כמותו?

ומבאר שהרי הטעות שבה החלו עובדי הע"ז לטעות היתה בכך שחשבו שאחר שה' ברא את העלם, הוא עזב אותו להתנהל לבד, [ראה ברמב"ם תחילת הלכות ע"ז, ורמב"ן סוף פרשת בא] וזו היתה הע"ז שבה החטיא ירבעם את ישראל.

א"כ אדם שמוזלזל בברכות מונח בעומק הדבר שהוא חי עם תחושת בעלות על העולם, ויש לו חיסרון בהרגשה ש'ה' הארץ ומלואה, ולכן אינו מרגיש צורך לבקש ולהודות על כל דבר. בזלזול הזה נוצר סביבו אוירה של רכושנות, שמשכיחה את ההכרה שרק אחרי הברכה, 'הארץ נתן לבני אדם'. [נתיב בינה - הקדמה לברכות].

א"ר חנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. [לה:]

מפני מה הגמרא השוותה את מי שאינו מברך דווקא לירבעם בן נבט?

מסביר הגאון רבי בנימין יהושע זילבר זצוק"ל עפ"י המסופר בבבלי [מלכים א' כ"ו - כ"ח] ששלמה מינה את ירבעם להיות אחראי "ויפקד אתו לכל סבל בית יוסף".

ולא די שלא נהג בהכרת הטוב כלפי שלמה, אלא אדרבא ההטבה גרמה לו להתגאות ולמרוד בשלמה, וע"י מידת הכפיות טובה ירד מטה מטה, עד שנאבד מהעולם.

והנקודה הזו מוכחת יותר בגמרא בסנהדרין [ק"ב]. ששם המימרא של ר' חנינא בר פפא מובאת אחרי מימרא נוספת שלו - "אמר ר' חנינא בר פפא יצאה בת קול ואמרה להן מי שהרג את הפלשתי הוריש אתכם גת תתנו שילוחים לבניו?", ומשמע שבשני המימראות היתה תביעה על כלל ישראל של העדר הכרת הטוב לדוד.

וא"כ לפני כל ברכה, מלבד הכוונה הרגילה כדאי להוסיף מחשבה נוספת אני לא כפוי טובה, "אני מכיר טובה!" [בהסכמה לזאת הברכה]

איך מתפללים

רק שפתיה נעות - מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. וקולה לא ישמע - מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו.

הרבה שואלים מדוע יש הקפדה כ"כ גדולה על הצורה של התפילה, הרי ה' מבין ויודע כל מה שאנו חושבים ורוצים לומר? הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצוק"ל מסביר עפ"י דברי המהר"ל שהמטרה של התפילה היא להדגיש ולפתח אצלנו את התלות בבורא עולם, שיכיר בכך שיש לו 'חסרים' והוא צריך שה' ימלא את מה שחסר לו.

המציאות היא שכשיש לאדם דבר שמעיק עליו באמת הוא לא יכול לכלוא את רגשותיו, ואיכשהו המצוקה מוצאת ביטוי החוצה בדיבור.

הצורה של התפילה אמורה להיות ביטוי מצוקה - של הכרה אמיתית וכנה בחסרים שלנו, מתוך תחושה שרק הבורא יכול למלא את משאלותינו, מי שלא מבטא בפיו את תפילותיו חסר לו בתחושה הזאת.

אמנם כידוע דברים רגישים ובעיות אישיות בני אדם נמנעים מלבטאות אותם בפרהסיא - ובקול גדול, ומשתפים רק את מי שחשים כלפיו קירבה מיוחדת, כך בדיוק אמורה להראות תפילה נכונה לפני אבינו מלכנו. [מכתב מאליהו ח"ד]

פרשת בשלח

מלא העמר מננו למשימת לדורתיכם

וברשי"י: למשמרת לדורותיכם. בימי ירמיהו, כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס? הוציא להם צנצנת המן, אמר להם אתם ראו דבר ה', שמעו לא נאמר, אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו.

צריך להבין מדוע ירמיהו אמר: ראו דבר ה' - ולא ראו את המן? ומהי המעלה המיוחדת של המן שנשמר במקום כ"כ קדוש עם ארון הברית, וגם נגנו איתו?

מסביר הגאון רבי שמואל יעקב בורשטיין זצוק"ל שהרי המן היה משביע באופן לא טבעי, שאוכלים מעט והוא מתברך במעיים, המסר שעובר מצורת השביעה הניסית הזו - להודיע שגם המזון הרגיל אינו מזין מעצמו, אלא רק בגלל מוצא פי ה', שציווה בברית העולם על כל סוג של מזון את מי הוא ישביע.

ממילא מובן מדוע ירמיהו אמר ראו דבר ה' - שכאשר הוציא את המן, הוכיח להם בעליל שרק ציוו ה' הוא הנותן לך כח.

וכדאי לדעת שההכרה בכוחו של מי שאמר והיה עולם - היא מקור הברכה, שהרי מטרת הבריה היא לגלות כבוד שמים, וככל שאדם מרבה להתבונן בזה הוא מוסיף עוד שפע לעולם. וכמו שמצינו בברכות [ל"ה]: כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שמונע את השפע שהיה אמור להגיע.

ועתה מובן מפני מה המן מונח בקודש הקודשים - שהוא מקור הברכה וההשפעה של כל העולם, [ע"י סוטה לח. והיכן אבוא אליך וברכתך? בבית הבחירה], בכדי שבמקום ששם ציוה ה' את הברכה, ע"י הצידה ששלח בצאתם ממצרים, יזכו לאבינוהו אשביע לחם, חיים עד העולם.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות: peninim88@gmail.com הפנינים מלוקטים ונערכים בשינוי עריכה וקיצור נדרשים